

FÖRVALTNINGEN FÖR UTBILDNING, KOST, KULTUR OCH FRITID

2020-03-18

Vår referens: Martin Persson
Direkttel: 040-641 1306
E-post: martin.persson@lomma.se
Diariernr: BUN/2019:211
Er referens:

Yttrande över motion från Liberalerna avseende studieresor till Sachsenhausen

Ärendebeskrivning

Liberalerna har 2019-09-16 inkommit med en motion (dnr. 2019:213) avseende åk 9: ors resor till Sachsenhausen. Motionärerna skriver att skolan har två uppdrag, ett kunskapsuppdrag och ett demokratiuppdrag. En viktig del i skolans demokratiuppdrag, som motionärerna framhåller, är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

Med utgångspunkt i demokratiuppdraget och för ett framgångsrikt värdegrundsarbete vill Liberalerna öronmärka en pott till niornas demokratiresa till Sachsenhausen så att resorna kan fortsätta även i framtiden. Motionärerna skriver att preventionsarbete mot extremism innefattar besök på platser där det inte går att värja sig mot människans ofattbara grymheter. Förutom studiebesöket på Sachsenhausen finns också möjligheter att i Berlin besöka Stasifängelset Hohenhausen, Berlinmuren och Checkpoint Charlie, skriver motionärerna. Idag måste skolor ställa kostnaden för resorna mot andra behov menar motionärerna och det är därför som det bör öronmärkas en pott för dessa resor.

Motionärerna vill också att förvaltningen för utbildning, kost, kultur och fritid (UKF) tar fram ett kostnadsförslag som kan ligga till grund för den öronmärkta potten i budgeten.

Bakgrund

2006 tillskrev Lions Club Bjersund barn- och utbildningsnämnden (BUN) med anledning av föreningens projekt Sachsenhausen. Projektet innebar att elever i år 8 på Bjärehovsskolan genomför en studieresa till Sachsenhausen utanför Berlin. Resan skulle finansieras av Lions Club Bjersund med 50 tkr och kommunen bidra med 70 tkr. Den totala budgeten låg vid den tiden således på 120 tkr.

Förvaltningens förslag var att frågan om finansiering överlämnas till enhet Bjärehov för eget ställningstagande. Det ställningstagandet baserades på hur styrkedjan fungerar. Det är rektorn på skolenheten som fattar beslut om organisation, bemanning och finansiering med utgångspunkt i hur utbildningsuppdraget är formulerat.

BUN fattade sedan beslutet om att överlämna frågan om finansiering till kommunstyrelsen (KS) för ställningstagande.

KS fattade sedan följande beslut på sitt sammanträde 29 mars 2006.

- Barn- och utbildningsnämnden beviljas 70 tkr för att under år 2006, som ett försök, genomföra projektet vid Bjärehovsskolan. Kostnaden täcks genom anspråktagande av motsvarande belopp ur anslaget till kommunstyrelsen förfogande avseende LSS/IFO/Gymnasieskolan m.m.
- Kommunstyrelsen tillstyrker barn- och utbildningsnämndens ställningstagande innebärande att verksamheten, efter genomförd studieresa, skall ta ställning till om det även fortsättningsvis skall företa motsvarande studieresor, vilka i så fall skall finansieras inom budget för respektive enhet.
- Barn- och utbildningsnämnden erinras om att nämnden skall teckna sponsringsavtal med Lions Club Bjersund.

Resorna som genomförts av åk 8 alternativt åk 9 på Bjärehovsskolan, Rutborgsskolan, Pilängsskolan och Karstorps Södra har från om med år 2007 genomförts och finansierats av budgeten för respektive skolenhet. Bjärehovsskolan och Rutborgsskolan har fått fortsatt sponsring från Lions Club Bjersund. Någon central finansiering från kommunstyrelsen har inte förekommit sedan 2006.

Yttrande

Skolans värdegrund- och demokratiuppdrag

UKF-förvaltningen delar motionärernas uppfattning om betydelsen av skolans demokrati - värdegrundsuppdrag. Uppdraget formuleras i kap 1 i Lgr 11. Skrivningarna i kap.1 är skarpa och tydliga "Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på". Vidare står det "Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män är de värden som skolan ska gestalta och förmedla". Förvaltningens tolkning av det sistnämnda handlar om att skolan inte bara har ett uppdrag att informera och överföra kunskap om demokrati utan även i sitt dagliga arbete tillämpa demokratiska arbetsformer. På så sätt sker både en överföring och tillämpning av demokratiska ideal till barn och ungdomar.

Kursplanen i historia i åk 7 - 9 styr en stor del av innehållet i undervisningen om Förintelsen. Centrala innehållet, som är obligatoriskt för lärarna att undervisa om, handlar om nationalism, olika former av demokrati och diktatur. Exempel på förtryck, folkmord och andra mänskliga katastrofer är; världskrigen med orsaker och följder, Förintelsen och Gulag¹.

Sammantaget ger kapitel 1 i Lgr 11 och kursplanen i historia basen för grundskolans arbete om Förintelsen och tillämpning av de demokratiska ideal som hela utbildningen vilar på.

Forum för levande historia

Forum för levande historia är en myndighet som startade 2000. Myndighetens uppdrag är att vara ett nationellt forum som ska främja arbete med demokrati, tolerans och mänskliga rättigheter med utgångspunkt i Förintelsen. Det finns både texter, filmer och andra läromedel som används i arbetet med värdegrund- och demokratiuppdraget och undervisningen om Förintelsen på våra skolenheter. Myndigheten anordnar dessutom fortbildningar för lärare. Dessa fortbildningar är efterfrågade och mycket uppskattade av lärarna.

¹ Kursplanen i historia. Centralt innehåll åk 7 - 9.

Kulturgarantin

Sedan ett år tillbaka har UKF-förvaltningens arbete med kulturgarantin närmare kopplats till skolans undervisning och läroplansuppdraget. Kulturgruppen, som består av lärare, skolbibliotekarier samt förvaltningens kulturutvecklare, har bestämt att de kulturaktiviteter som genomförs ska ha en nära koppling till undervisningens innehåll i syfte att förstärka och fördjupa elevernas lärande och utveckling. De senaste läsåren har kulturgruppen ringat in frågor om mänskliga rättigheter i årskurs 9, vilket haft en direkt koppling till Förintelsen med scenkonstföreställningarna Yiddish Revolution och Bach in the Street. Till kommande läsår har kulturgruppen bestämt att istället för att utgå från mänskliga rättigheter valt att utgå direkt från Förintelsen. En fokusgrupp med elever i åk 7 - 9 har stort inflytande över aktiviteterna.

Ekonomi

Budgeten för resor till Sachsenhausen är numera uppskattad till ca 2 tkr per elev och resa, vilket inkluderar resor, avgifter av olika slag och måltider. Grundskolorna har i dagsläget ca 400 elever per årskurs, vilket innebär en kostnad på totalt 800 tkr för de fyra skolenheterna som har elever i åk 8 och 9 i Lomma kommun.

Det är inte förenligt med BUN:s resursfördelningssystem som baseras på skollagens bidrag på lika villkor² att öronmärka resurser till olika aktiviteter eller ändamål i de skolenheter som Lomma kommun har ansvar för. En kommun kan inte vid sidan av det ordinarie resursfördelningssystemet gynna de egna enheterna på bekostnad av fristående skolor. I Lomma kommun finns en fristående skola med 139 elever folkbokförda i Lomma kommun. Vidare har Lomma 126 elever som går på fristående eller kommunala grundskolor i andra kommuner³. Dessa enheter ska ha samma förutsättningar som eleverna på våra egna enheter för att kommunen inte ska bryta mot intentionerna i bidrag på lika villkor.

Profession och politik

Den svenska grundskolan är politiskt styrd. Staten har ansvar för lagstiftning och målformuleringar i läroplan och övriga skolförfattningar. Staten har också tillsynsansvar, ansvarar för övergripande uppföljning- och utvärderingsarbete och ger stöd i form av allmänna råd och även specifikt riktat stöd till skolor i behov av förbättringsarbete. Generella statsbidrag och riktade statsbidrag bidrar tillsammans med kommunala ekonomiska resurser till förutsättningarna för utbildningsverksamheten. Den kommunala styrningen ansvarar för genomförandet av utbildningen. I Lomma kommuns organisation genom att det övergripande ansvaret för utbildningsverksamheten ytterst åvilar kommunfullmäktige (KF) och dess beredningsorgan kommunstyrelsen (KS). Det operativa ansvaret för utbildningsverksamheten har nämnden, BUN, ansvar för⁴. Det operativa ansvaret innehåller bland annat prioritering av det nationella uppdraget i form av nämndsmål, identifikation av bristande likvärdighet och mobilisering av resurser för att åtgärda dessa (huvudmannens systematiska kvalitetsarbete), beslut i löpande ärenden och lokalplanering med utgångspunkt i förändrade behov i volymer, barn och elever.

Professionen i form av rektorer, lärare, fritidspedagoger och övrig personal sköter det dagliga arbetet. Uppdragsformuleringar till rektor, lärare och övrig personal är tydligt framskrivna i läroplanen, Lgr 11.

Arbetsfördelningen mellan politik och profession brukar beskrivas som att politiken, både den nationella och den kommunala, ansvarar för "vadet" och professionen för "huret".

² Skollagen 10 kap. 37 - 39 §§

³ 2020-02-27

⁴ Skolverket Rapport 362 2011. Kommunalt huvudmannaskap i praktiken

Under de sista fem åren har det pågått en diskussion med utgångspunkt i bland annat den statliga utredningen "Rektorn och styrkedjan"⁵ om att gränsdragningen mellan politik och profession är otydlig, styrkedjan⁶ fungerar inte tillräckligt väl. Det har ofta handlat om att politiken är för mycket inne i professionernas domäner och styr upp "hur" frågan. Konsekvenser av detta är bristande förtroende mellan aktörerna i styrkedjan vilket kan påverka fokus på elevernas lärande och utveckling samt likvärdighet och kvalitet i utbildningssystemet.

UKF-förvaltningen har tillsammans med BUN skapat arenor för dialog mellan politik och profession genom lärstämor, verksamhetsbesök på arbetsutskottet, skolråd m.m. Syftet med dessa arenor är att skapa en tillitsfull dialog, förtroende mellan aktörerna, undvika energiläckage samt ha ett gemensamt fokus på att skapa de bästa förutsättningarna för elevernas lärande och utveckling i Lomma kommun.

Politiska beslut som innebär att grundskolorna i Lomma kommun ska genomföra den ena eller andra aktiviteten, hur vällovt syftet än är, riskerar att bryta arbetsfördelningen mellan politik och profession.

Sammanfattning

Kostnaden för den öronmärkta pott som Liberalerna föreslår för resorna till Sachsenhausen är 800 tkr för grundskolorna i Lomma kommun. BUN:s nuvarande resursfördelningssystem, som gällt sedan 1 jan 2018, baseras på skollagens bidrag på lika villkor, medger inte öronmärkta medel till de egna enheterna. I så fall behöver det också fördelas medel till de elever som är folkbokförda i Lomma kommun men går på fristående skolenheter eller på kommunala skolenheter i andra kommuner. Således tillkommer ca 50 tkr för de elever som genomför sin utbildning på fristående skolor och kommunala skolor i andra kommuner. Totalt blir det således 850 tkr årligen för den öronmärkta potten för resorna till Sachsenhausen.

Förvaltningen vill avråda från att avsätta en öronmärkt pott för resorna till Sachsenhausen. Det är inte resorna i sig som förvaltningen vill avråda ifrån. Dessa kan mycket väl genomföras om rektorer, lärare och elever anser att dessa bidrar till att stärka värdegrund- och demokratiarbetet och det förebyggande arbetet mot folkmord, extremism, förtryck och andra antidemokratiska uttryck.

Motiven till att förvaltningen vill avråda att öronmärka pengar till dessa resor är samma skäl som förvaltningen hade 2006 nämligen att det är rektorn som fattar beslut över bemanning, organisation och hur resurserna i den egna budgeten ska fördelas för att skapa de bästa förutsättningarna för elevernas lärande och utveckling utifrån hur uppdraget är formulerat i läroplanen.

Styrning och ledning av BUN:s verksamheter har under ett antal år haft fokus på det vi kallar den gyllene zonen, vilket är arenan för dialog mellan politik och profession. Syftet är att få styrkedjan att fungera väl och att genom dialog skapa respekt och tillit till varandras roller. Med detta följer att ansvaret för politik och profession blir tydligt och att fokus alltid ska ligga på att barn och elever får de bästa förutsättningarna för lärande och utveckling. Öronmärkta bidrag kommer inte att gynna arbetet med att skapa tillit och förtroende i styrkedjan mellan politik och profession.

Förvaltningen föreslår därför att motionen ska avslås.

⁵ SOU 2015:22

⁶ Styrkedjan= Staten-huvudmannen-huvudmannens förvaltning-reaktor-lärare